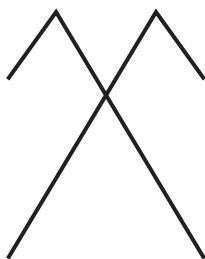

Saturs

Citāda tautas rakstu patiesā nozīme	4	Nedievišķā saule	45
Citāda dainu filozofija	13	Latviešu labestība	48
Vienas dainas filozofija	15	Pamatpamācības	50
Dziesmas spēks	16	Pēcnāves dzīve	53
Bāriņdziesmu eksistenciālisms	17	Kas dārzā, kas vārdā?	55
Dainu estētika	19	Pagāni vegāni	56
Sit, Jānīti, vara bungas!	21	Nelatviskais Metenis	59
Tīrais kapitālisms	23	Lielā diena uzšūpoja	62
Svešā nauda – zobu galā	26	Ziemas svētki sabraukuši	65
Labāk smieties nekā raudāt	28	Dainu filozofs	67
Nerātnās dainas	29	Citāda dainu filozofija – noslēgumam	69
Atmitoloģizētais Jumis	31	Dainas par visjaunākajām ētikas problēmām	73
Meža māte	33	Dainu nākotne	77
Dainu dialogs par mīlu	35	Rīgas gailis	79
Dzīvais deju rituāls	38	Auseklītis mazmiedzītis	81
Cilvēks dabas spoguļi – bez komentāriem	40	Mana valoda dzied	82
Kas tā tāda dvēselīte?	41	Pūt, vējiņi!	84
Dainu Dieviņš	43	Par Pauli Birznieku	86

Citāda tautas rakstu patiesā nozīme

Kādēļ dainu laika latvieši noauda un uzadīja, iegravēja kamanās un uzstādīja jumtu korēs dabas spēku personificējošo **Jumi** kā divas sakrustotas diagonāles ar maziem vārpu leņķīšiem pa labi un pa kreisi?

Iemesls nebūs šāda veida rakstu zīmju vieglāka atveide, salīdzinot ar stiebriem, kas dabā brīvi šūpojas uz vārpām, kuras vējā pland. Acimredzot, īsti neapzinoties, ka šāda veida abstraktās mākslas veidoli atšķir dabas kārtību no apkārtējās nekārtības; atbrīvo skaistuma izjūtu no neglītā sajauktās dažādības; aizkustina skatītāju ar spēcīgo diagonāļu virtuālo kustību jeb virzību uz priekšu, uz augšu; ierosina brīvu domu asociāciju, sākot no zemes auglības un lauku darbu ienesīguma un nebeidzot ar krusta zīmes bagāto simboliku.

Ko *īsti* nozīmēja dainu laika latviešiem Jumja zīmes diagonāļu krustošanās? Jumja zīmes dinamiskās diagonāles spilgti atšķiras no Kristus krusta statiskās vertikālās un horizontālās svītras. Tāpat kā citās kultūrās esošā krusta nozīmība, latviešiem Jumja zīmes simetriskā krustošanās nozīmēja gan kosmisko pretstatu, gan cilvēcisko nesaķaņu līdzsvaru un izlīdzinājumu, koncentrējot visus iezīmētos spēkus vienā degpunktā.

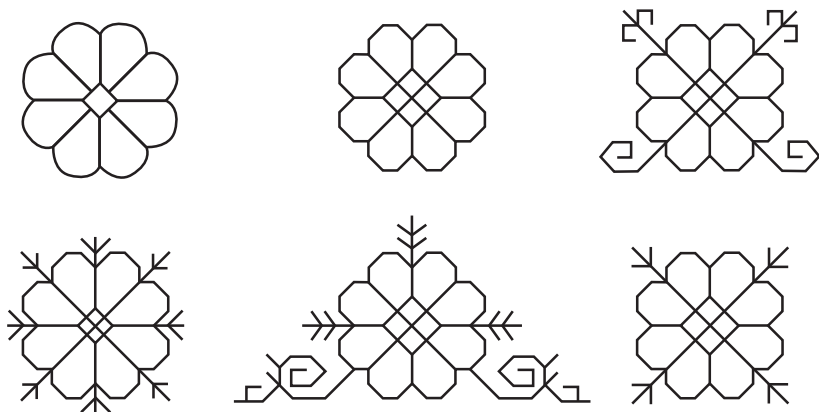
Ko tautas rakstu zīmes 21. gadsimtā nozīmē izglītotiem latviešiem visā pasaulē? Nacionālo piederību, savas tautas identitāti un atziņas no daļu laika gudrības, ētikas un estētikas. Bet šo zīmju uztverē pavīd arī kaut kas no maģijas; spilgts piemērs tam ir plašā simtgades *Stāstu sega*, kas tika izstādīta daudzviet. Kāds skolnieks teica: “Es šogad sāku mācīties latviešu skolā Hamiltonā. Izšuvu jums, jo tas sargā un nes laimi. Man ir 8 gadi”. Savukārt cits skolēns ASV apstiprina savu nacionālo piederību: “Savā kvadrātā es iezīmēju jums, jo tas man nozīmē Latviju”. Manuprāt, visi segā ievietotie zīmējumi un izšuvumi tikai atdarina simetriski sakrustoto veidolu bez jebkādas izdomas vai jaunrades ierosmes.

Ne katrs spēj paņemt vecos simetriskos veidolus un jaunradīt mūsdienām piemērotu nozīmi, vienlaikus nezaudējot neko no raksta sākotnējā un/vai būtiskā. Lai jaunradi panāktu, jāpārvar kāds šķērslis – šo veidolu simetrijas lielā līdzība ar dažādu mehānisko ierīču simetriju. Dainu laikā šādam attēlojumam bija radoša mākslinieciskā vērtība, bet mūsu digitalizētajā laikmetā skaistās rakstu zīmes atgādina kāda mehānisma precīzo, nemāksliniecisko struktūru. **Saules** zīme atgādina lielāku vai mazāku zobratu vai pat spēkrata riteni; **liklocis** vairs neasociējas ar ezera vilnišiem, bet zāģa asajiem zobiem; un **Jumis** izskatās kā atplestas knaibles ar zobiem uz augšu. Kāds tur var saskatīt hokeja vārtsargu ar lielām, izplestām kājām, mazām rociņām un apslēptu galvu, un, kas zina, ko tas var nozīmēt tetovējumā uz kāda sportista vai meitenes pleca.

Es centos atrast senajam Jumim jaunu veidolu, – pastiepu tā labo kāju nedaudz pa labi un uz priekšu; atbrīvoju vārpu taisnos leņķus, lai svītriņas virzītos katra mazliet citā virzienā; uzsvēru visa attēla kopējo dinamiku, apvelkot riņķojošu apli ap vecās krusta zīmes centru, bet, neatstājot to vecajā centra pozīcijā, pavirzīju nedaudz pa kreisi no jaunā, visu iekļaujošā, bet atsevišķi neatzīmētā centra un ļāvu Jumim pašam, tā spēcīgajām diagonālēm, paslieties mazliet pa kreisi, lai to iekļautu visa attēla riņķojošajā dinamikā, kuru pa labi vēl pastiprina mazā, diagonālā, augšup virzošā taisne.

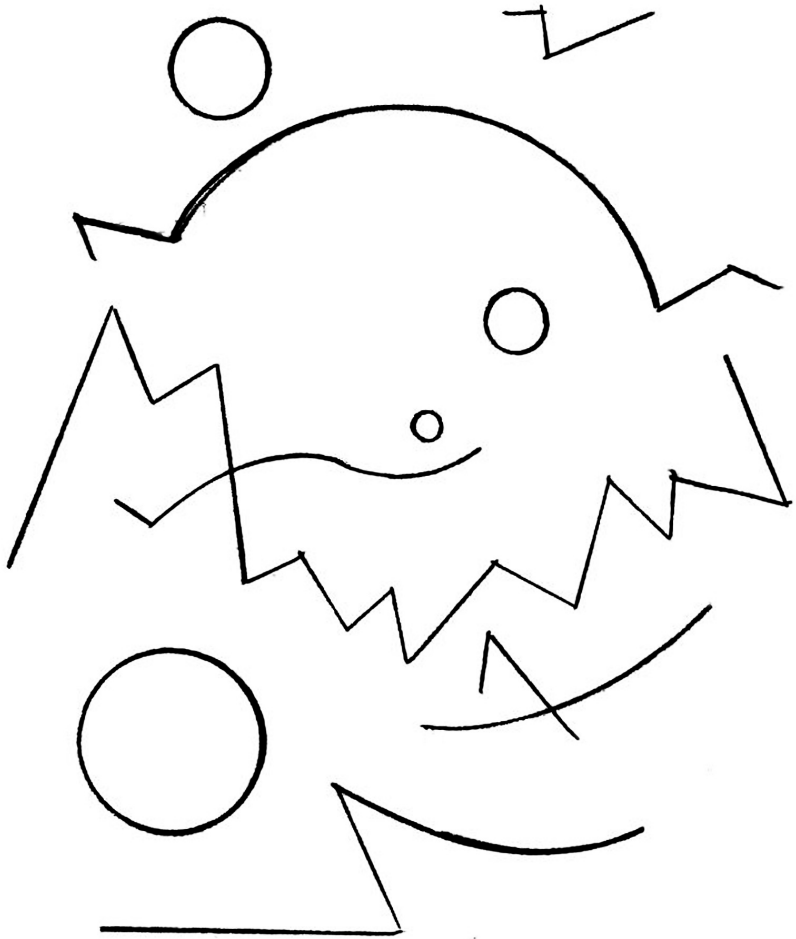
Virzot labā stara diagonāli uz iekšpusi, uz centru, neveidojot krustpunktu, un iegriežot viena kreisā stara diagonāli ar dinamiskās līknes palīdzību arī centra virzienā, kuru neatzīmē mazais aplītis, kas pievienojas trijām ap neiezīmēto, bet visam attēlam nozīmīgo centru apvijošajām līknēm. **Ausekli** ierāmēsim ar spilgti, bet nevienmērīgi starojošo sauli augšā pa kreisi, ar citu spilgtu zvaigzni pa labi, ar apaļu mēnesi zemāk, kuru iekustina divas vijīgas līknes, un lejā ar zemeslodes pagriezienu no kreisās uz labo pusi, kuru pastiprina spēcīgā diagonāle, kas virzās tai pāri no kreisās uz labo pusi un no lejas uz augšu. Auseklis pauž savu simbolisko nozīmi, kā arī pilnīgi reālo vēsti par jaunas dienas ausmu pirms saules lēkta. Ja tajā var saskatīt kādas vīrišķas pazīmes vai pat vīrišķības iemiesojumu, tad atcerēsimies – ir cilvēciski izmantot šādu brīvo domu asociāciju. Bet Auseklis nekādā ziņā nav simetriski sacirsts un sakrustots Dieva dēls.

Pārspilētā simetrija mūsdienās visvairāk traucē svarīgākās zīmes – **Saules** – nozīmi un nozīmīgumam. Ja dainu laikā tā atspoguļoja centrālo vietu dabas kārtībā, *vidū Saule ritināja*, visās versijās atkārtotot neizbēgamo simetriju, tad mūslaikos tā atgādina veca rokas pulksteņa mazos zobratņus.

Dziesmas spēks

Jā,
gudrā latvju
tautu meita atrod
dziesmā kaut ko dziļāku par
citu tautu dzejotāju pierakstiem uz papīra.
Tās dziesma nekad neattālinās
no sirds vai nozīmīgās
īstenības,
ar ko tai labi jāsaprotas
ik rītiņu, vakariņu. Dziesma dod
tās darbam spēku, remdē sāpes, pārnes
gudrību no gudrā muļķim,
samīl jaunos, saved
kopā
vīrus, sievas;
izaudzina bērnus čaklus;
kārtu dzīvi, sadzīvīti; atšķir tikumus
no netikumiem; gavilē par visu
skaisto, labo cilvēkos un
dabā;
līgo laimi, līgo
gadskārtējo atdzimšanu līdz ar
sauli debesis, visa jaunā
radišanu.

Liklocis

Sit, Jānīti, vara bungas!

*Sit,
Jānīti, vara
bungas,
šauj ar veciem
lielgabaliem,
brauc ar kāpurķēžu
tankiem
pretī jauniem iebrucējiem,
uzlido
ar lidmašīnām un
pārspēj
pārspēku ar digitālo
bitu,
bet, kad tu izcīnījies esi
brīvību
un neatkarību no jauna,
aizden
visus okupantus,
noliec
kara ieročus,
iededz
svētos ugunskurus,
pacel
gaismu debesīs un
ielīgo
sev atzinību, ne kā
pravietis
vai svešo zemju
vadona,*